

**FELMÉRÉS A KULTURÁLIS RENDEZVÉNYEK LÁTOGATOTTSÁGÁRÓL,
VALAMINT A GYERMEKEK ZENEI ÍZLÉSÉRE HATÓ TÉNYEZŐKRŐL ÉS
ZENEI ÍZLÉSVILÁGUKRÓL**

A Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának főiskolai docenseként és művészeti menedzsereként 2001-ben indítottam útjára zenei ismeretterjesztő előadásainkat általános és középiskolások számára.

Évek óta foglalkoztat a gondolat, hogyan lehet a jövő generációját, a felnövekvő gyermekeket beoltani a komolyzene szeretetével. Milyen módszerekkel lehet bemutatni ezt a megfoghatatlan világot úgy, hogy megértsék és megszeressék azt. Miért tartom ezt elengedhetetlenül fontosnak? A mai gyermekek fognak felnőve önszántukból választani, hogy elmennek-e hangversenyre, támogatják-e egy-egy koncert létrejöttét, megmutatják-e saját gyermekeiknek ezt a világot. A felelősség óriási! Platón ideája, a zenének az emberekre gyakorolt hatása ma is megkérdőjelezhetetlen.

Az évek során megtartott ifjúsági hangversenyeink közönsége folyamatosan nő, már nemcsak Debrecenben népszerű, hanem más városokban is érdeklődnek iránta. Bízom benne, hogy nem hiába dolgozunk.

Céлом utat keresni változó, rohanó világunkban, a hosszú távú értékek és a kor elvárásainak összeegyeztetésével.

Az elmúlt években a munkám során gyakran kerültem kapcsolatba az általános iskolai énektanárokkal, így közelről ismerem az iskolai énekkutatás problémáit. Szerettem volna egy objektív, statisztikailag kimutatható képet kapni az iskola alsó tagozatos tanulóinak zenéhez való viszonyáról, ezért állítottam össze ezt a kérdőívet, melynek kitöltésére és kiértékelésére 2010-ben került sor.

A vizsgálathoz összeállított kérdések megfogalmazásánál a következő témaköröket részesítettük előnyben:

- a gyermekek zenei kultúrájának kialakulására ható tényezők
- a családi környezet hatása az ízléskülönbség kialakulásában
- társadalmi meghatározottság
- nemek szerinti megosztás
- családi tradíció
- a szociális háttér és életvitel hatása a gyermekek körében
- a megkérdezettek általános műveltsége
- összehasonlító elemzés a zenehallgatási szokásokról
- a média hatása a gyermekek zenei kultúrájára
- a zenei műfajok kedvelése
- felmérés különböző kulturális rendezvények látogatásáról

A kérdőívek kitöltése anonim volt, elkészítésében öt iskola hét osztálya vett részt. A kitöltésben a gyermekek pedagógusai voltak segítségünkre, akik az óra keretei között biztosítottak időt az önkéntes válaszadásra. Az írásbeli interjúk így ismerős helyszínen, kedvező légkörben, elégséges időráfordítással készültek.

Az átfogó kép kialakítása érdekében az iskolákat mind tagozat, mind fenntartó szempontjából más kategóriából választottuk. Az iskolákkal évek óta jó kapcsolatot ápolunk, a pedagógusok érdeklődése nyitott a kultúra felé. A felmérés elkészítésében szívesen segítettek.

Az öt iskolát típusa szerint három kategóriába tudjuk sorolni:

- nem tagozatos önkormányzati fenntartású általános iskola

- zenei tagozatos önkormányzati fenntartású általános iskola
- nem tagozatos egyházi fenntartású általános iskola

A kérdőív a nyolc-, kilenc- és tízéves gyermekek zenei kultúrájának kialakulására ható tényezőket méri fel. Az adatlap harmincnégy kérdést tartalmaz. Összesen száznegyvenkilenc kitöltött kérdőív került feldolgozásra, azonban több esetben nem használható minden válasz, mert a gyermek vagy nem adott, vagy értékelhetetlen választ adott. A nem egyértelmű válaszok az elemzés során nem kerültek rögzítésre, így azok az eredményeket nem torzítják.

A kérdések nagy többségére értékelhető válasz született. A kérdőív 34 kérdése közül 29 feleletválasztós volt, öt kérdésre felsorolással adtak választ. A statisztikai feldolgozás során egy kérdés volt, amelyet a szándékolt módon nem tudtunk felhasználni.

13. kérdés: Melyik volt a legemlékezetesebb hangverseny, amelyen voltál és miért volt az? E kérdés esetében csak néhány értékelhető válasz született. Tipikus válaszok voltak: „a legutolsó”, „a legelső”, „mert jó volt a zene”, „mert tetszett”, „mert szép volt”. Az adott válaszokat nem tartottuk összehasonlíthatónak, ezért a kérdés statisztikai elemzését kihagytuk.

Két kérdés kivételével az értékelhető válaszok száma 140 fölött volt. Az apa iskolai végzettségéről a gyermekek 40%-nak volt ismerete, az anya esetében ez 46% volt. Érdekességképpen meglepődve tapasztaltuk, hogy a gyermekek 75%-nak viszont volt arról ismerete, hogy szülei gyermekkorukban jártak-e zeneiskolába.

A felmérésben részt vett 149 választ adó gyermek életkori megoszlása:

- 8 éves – 10 fő
- 9 éves – 80 fő
- 10 éves – 59 fő

Nemek szerint megoszlás alapján:

- 58 fiú – 39 %
- 91 lány – 61 %

A gyermekek megoszlása az iskolák típusa szerint:

- 53% zenei tagozatos általános iskola
- 47% nem zenei tagozatos általános iskola
- 83% önkormányzati fenntartású iskola tanulója
- 17% egyházi fenntartású iskola tanulója

1. Az értékelés során megállapíthatjuk, hogy a zenei tagozatos általános iskolába járó diákok többször voltak hangversenyen, mint a másik két iskola diákjai, mivel közülük a megkérdezettek 49 százaléka 5 - 10 koncerten vett részt, 24 százalékuk 11-nél több alkalommal látogatott hangversenyt. A nem zenei tagozatos általános iskolások jelentős hányada, 62 százaléka válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy volt már hangversenyen, bár számszerűleg jóval kevesebb alkalommal, maximum négyszer vettek részt. ^[1]

Egy kivétellel az iskolák diákjainak nagy része 5-10 alkalommal volt bábszínházban. ^[2]
A színház látogatása tekintetében nincs különbség az iskolák között, minden iskola diákjainak nagy része csupán néhány (0-4) alkalommal volt színházban. ^[3]

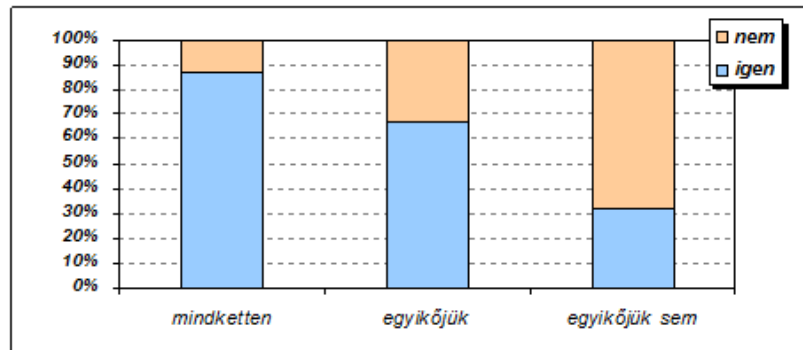
Megállapíthatjuk, hogy a zenei tagozatos diákok többször voltak már hangversenyen, mint a nem tagozatos diákok, akiknek többsége négy alkalomnál kevesebbszer vett részt bábszínházi előadáson, a zenei tagozatos diákok több mint ötször voltak már bábszínházban. ^[4]

Összegezve tehát a zenei tagozat diákjai gyakrabban látogatják a hangversenyeket, többször voltak bábszínházban, ugyanakkor színházi előadáson kevesebb alkalommal vettek részt.

2. Úgy gondoltuk, hogy a szülők végzettsége összefüggésben van azzal, hogy milyen gyakran viszik gyermekeiket kulturális eseményre. Várhatóan minél magasabb végzettsége van a szülőnek, annál inkább érdekli a kultúra, aminek ismeretét szeretné elmélyíteni gyermekében is. A hipotézis teljes mértékben tévesnek bizonyult, hiszen a felmérést összegezve nincs értékelhető kapcsolat a szülő végzettsége és a gyermekek részvételi gyakorisága között a kulturális eseményeken. Ez leginkább azt a korábban már felmért tény támasztja alá, hogy ebben a korban nem elsősorban a család, hanem az iskola határozza meg a kulturális érdeklődést.

3. Vizsgálatunk során arra is kerestük a választ, hogy az a szülő, vagy szülőpár akik maguk is jártak zeneiskolába gyermekeik zenei tanulmányait is fontosnak tartják.

A megkérdezettek 42% jár zeneiskolába, ebből 46 % tanul valamilyen hangszert. A felmérés szerint a szülők 33%-a járt régen zeneiskolába.

ABRA

1.

Az eredmények függvényében megállapíthatjuk, hogy nemcsak az a szülő támogatja gyermeke zenei tanulmányait, aki annak idején maga is tanult. Az adatokat tovább vizsgálva a felmérésből az is kiderült, hogy azok a gyermekek, akiknek egyik szülője járt zeneiskolába, nagyobb valószínűséggel fognak zeneiskolába járni. Ha mindkét szülő járt zeneiskolába, (1. ábra) akkor gyermeküket is szívesebben íratják be ide. Abban az esetben ha egyik szülő sem tanult korábban zeneiskolában zenét, az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy gyermekeik zenei képzését is kevésbé tartják fontosnak, hiszen a vizsgált esetek 68 százalékában nem tették lehetővé számukra az intézményes zenei képzést.

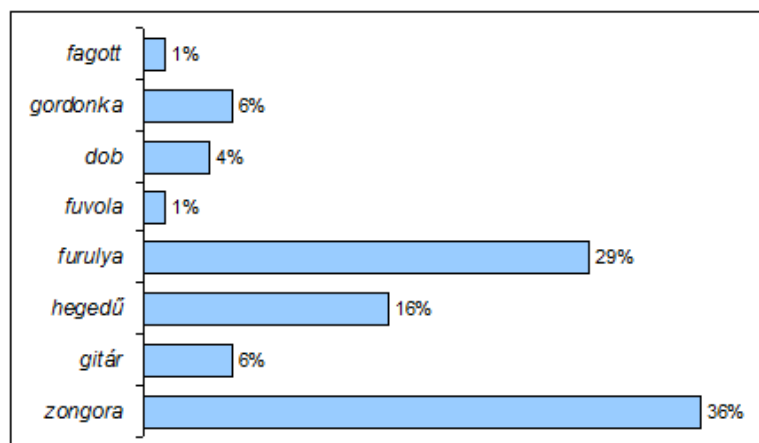
(1. ábra) [\[5\]](#)

4. A zeneiskolások között kiemelkedően többen vannak azok, akik szeretnek énekelni. Közülük csak 7 százalék nem kedveli a zenélés ezen aktív formáját. A megkérdezettek között, akik nem járnak zeneiskolába, a gyermekek 78 százaléka énekel szívesen. Az adatok értelmezése során plusz információként kiderült számunkra, hogy a tanulók ebben az életkorban még bevallottan szeretnek énekelni. [\[6\]](#)

5. Az adatok alapján nem lehet egyértelműen azt mondani, hogy a zeneiskolások jobban szeretnék az iskolai énekórákat, mint a nem zeneiskolások. A különbség ugyan nem kiemelkedően eltérő, de meglepő módon a más zenei oktatásban részt nem vevők 68 százaléka jobban kedveli az iskolai énekórákat, mint akik különórán hetente többször kapnak ez irányú művészeti oktatást, akiknél ez az eredmény mindösszesen 56 százalék. [\[7\]](#)

6. A megkérdezettek 46 %-a játszik valamilyen hangszeren. Érdekes lehet a hangszerválasztások vizsgálata is: hazánkban évek óta a köztudat szerint a zongora a legnépszerűbb hangszer. Ezt támasztja alá ez a felmérés is, a hangszert tanulók 36%-a választotta a zongorát.

A második legnépszerűbb a furulya, ami azért nem meglepő, mert a későbbiek során fa- és rézfúvós hangszert választók is ezen a hangszeren tanulják meg először az alapokat. A megkérdezettek 29%-a tanul furulyázni. Jelentős még a hegedű tanulók száma: 16%. A többi hangszeren kevesebb, mint 10 % tanul. Ezek gyakorisági sorrendben a következők: gordonka, gitár, dob, fuvola, fagott. (2. ábra)

7. A kérdőív felmérte, hogy a gyermekek hány zeneszerzőt tudnak felsorolni. A feldolgozásnál eltekintettünk a helyesírási hibáktól, a választ akkor is értékeltük, ha nem pontosan írták le a nevet. A kitöltött 149 darab kérdőívből csak 5 válasz tartalmazott könnyűzenéből ismert nevet, amit a kérdés lényege miatt szintén nullára értékeltünk. Két helyen fordult elő irodalmi tanulmányaikból ismert név, így megnevezték Móra Ferencet, Zelk Zoltánt és Kölcsey Ferencet. Az általuk legismertebb zeneszerzők: Vivaldi, Bach, Mozart, Beethoven, Schubert.

Megállapíthatjuk, hogy magyar zeneszerzők közül Liszt Ferenc, Bartók Béla és Kodály Zoltán a legismertebb ebben a korosztályban. A zongorázni tanulók között népszerű Papp Lajos, aki több kötetnyi darabbal segítette a kezdő zongoristák fejlődését. A kórusban éneklőknek Kocsár Miklós Debrecenből elszármazott zeneszerzőről és Bárdos Lajosról is vannak ismereteik. A felsorolásban találkozhattunk még Lendvai Kamilló és Weiner Leó nevével is.

A zeneiskolások átlagosan 2,52 ($\pm 1,45$) zeneszerzőt említettek, míg a zeneiskolába nem járók átlagosan 1,91 ($\pm 1,31$) zeneszerzőt. Ez jelentős különbségnek tűnik, tehát a zeneiskolások több zeneszerzőt ismernek, mint azok, akik nem járnak zeneiskolába. [8]

A zenei tagozatos diákok átlagosan 2,21 ($\pm 1,24$) zeneszerzőt tudtak felsorolni, míg az általános tagozatosok átlagosan 2,12 ($\pm 1,57$) zeneszerzőt. A különbség nem jelentős. [9]

Összegzésként megállapíthatjuk tehát, hogy a zeneiskola ebben az esetben különösen a hangszeres darabok ismerete miatt szélesebb zenei képzést nyújt, mint az általános iskola, még akkor is, ha a zenetagozattal hasonlítjuk össze.

8. A következő kérdés arra keresi a választ, hogy volt-e már a válaszadó hangversenyen. A kérdőív feldolgozása során az egyik legtöbb pozitív válasz erre a kérdésre született:

A gyermekek 93 %-a vett részt valamilyen hangversenyen, ebből 63 % volt az, akik ifjúsági koncerten is részt vettek, 50% egyéb hangversenyt is látogatott.

A hangverseny látogatás mennyiségét három kategóriába soroltuk:

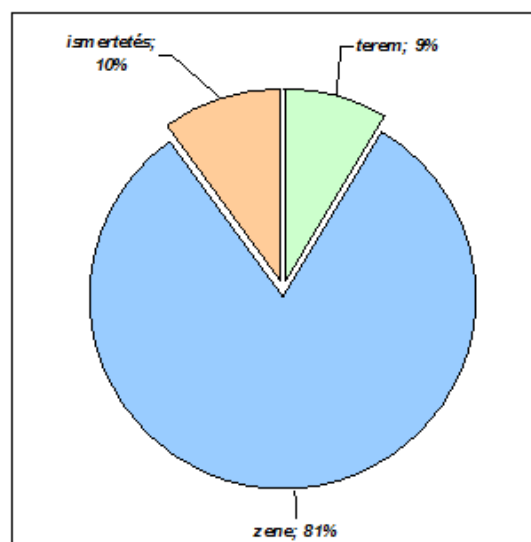
65 fő választotta az első kategóriát: 0 - 4 alkalom - 44 %,

60 fő választotta a második kategóriát: 5 - 10 alkalom - 40 %

16 fő választotta a harmadik kategóriát: 11 - és annál több alkalom: 16 %

9. A diákoknak válaszolnia kellett a következő kérdésre is: Mi tetszett a legjobban a legutóbbi koncerten?

A tudományos feldolgozás szempontjából viszonylag kevésbé értékelhető pontot pusztán személyes kíváncsiság motiválta. Érdekelt minket, hogy mi az, ami megragadta a látogatók figyelmét. (3. ábra) Legnagyobb örömünkre a gyermekek túlnyomó többségének, 81 százalékának az ismeretterjesztő ifjúsági hangversenyekből a zene tetszett a legjobban. Az ismertetés, ami itt a zenét magyarázó szöveget és a hangszerbemutatóhoz tartozó történeti ismertetéseket takarja, 10 százalékuknak ragadta meg tartósan a figyelmét. Ez alapján arra következtethetünk, hogy a megértéshez és az ismeretek átadásához feltétlenül szükséges magyarázatokkal átvezetni a zeneszámokat, a maradandó információ mégis a zenei hangzó anyag marad. (3. ábra)

A népszerűségi lista végén 9 százalékkal a terem szerepel. Habár elismerjük, hogy a hangversenyterem tényleg esztétikusan van kialakítva, a résztvevők ezen tagjainak figyelmét legnagyobb sajnálatunkra nem tudtuk az előadás folyamán erről elterelni.

10. Ismerv e korosztály mozgásigényének különbségét a nemek között, feltételeztük, hogy a lányok szeretnek jobban koncertre járni. Ennek a kérdésnek már a jövő szempontjából is jelentős az értékelése.

A gyermekek három válasz közül választhatták ki, melyik illik rájuk a legjobban:

1. nagyon szeretek hangversenyre járni
2. általában szeretek, de nem mindig
3. kifejezetten nem szeretek hangversenyre járni

A kérdésre a következő válaszok születtek: az összes válaszadóból 59 %, 84 fő szeret hangversenyre járni, 36 %, 51 fő általában szeret, és 5 %, 7 fő, akinek negatív a hozzáállása a koncertre járáshoz.

Habár a választható három kategória alapján – nagyon, általában, nem – a lányok lelkesedése igazolódott be jobban (64 százalékkal választotta ezt a kategóriát a fiúk 51 százalékkal szemben), az eredmények összességét tekintve megállapíthatjuk, hogy nincs különbség a nemek között a hangversenyek látogatásának kedvelése között. [\[10\]](#)

Pozitívan értékelhető, hogy azt a választ, hogy nem szeret hangversenyre járni, ami a válaszadásban a harmadik választható kategória volt, csak 2 fiú (4 százalék) és 5 lány (6 százalék) választotta.

11. Az előző eredmények, zenehallgatási szokások ismeretében ellentmondásos a válasz a következő kérdésre: Vinne-e magával a válaszadó valamilyen zeneszámot egy lakatlan szigetre? Ha a válaszok között legalább egy zeneszám volt, akkor „igen”-ként kódoltuk, egyébként „nem”-ként. A válaszadók kicsivel több mint fele, mintegy 55%-a vinne magával valamilyen zenét a lakatlan szigetre, viszont a feltételezések igaznak bizonyultak, bár a gyermekek népszerű komolyzenei darabokat is megneveztek (Varázsfuvola, Diótörő), többségében mégis könnyűzenei produkciót választottak. A megkérdezett gyermekek 45 %-a nem tartja szükségesnek zenét vinnie magával.

12. A helyzetértékelés objektív eredményének kialakításához a kérdőív összeállításánál fontosnak tartottuk, hogy ne csak a hangverseny, hanem más kulturális rendezvények látogatottságáról is gyűjtsünk információt. Így a korosztály érdeklődési körét és szokásait figyelembe véve a bábszínház és a színházi látogatottságra is rákérdeztünk. A háttérinformációhoz hozzátartozik az is, hogy mindkét intézmény régóta állít össze olyan bérletsorozatot, ami ezt a korosztályt célozza meg. Az előadásokat a gyermekek délutáni szabadidejükben szervezeten, iskolával látogatják. Az intézmények hétfői délelőtti matiné előadásainak célcsoportja a család. A mérések alapján bábszínházba a gyermekek 74 %-a az iskolával jár, ebből 51 % ötnél több, de tíznél kevesebb alkalommal.

Érdekes képet mutatnak a színházba járás gyakoriságára és a társaságra adott válaszok. Míg a bábszínháznál az iskola szerepe kiemelkedő, addig színházba a megkérdezettek 46 %-a jár az oktatási intézménnyel, 45 % szülővel látogatja az előadásokat. Úgy gondoljuk, hogy ebben az életkorban természetes, hogy színházba még kevesebben voltak, mert ez a korosztály az, ahol változik az érdeklődés. Már évek óta jár bábszínházba, de lassanként kinöve a mesék világából érdeklődése elkezd a színház felé fordulni.

A diákok többsége, mint a felmérésből kiderült, iskolai szervezésben jár koncertre és bábszínházba. Életkoruk miatt a színházi előadások még most kezdik érdekelni őket. A válaszadók kora átmeneti időszak a bábszínházi és a színházi előadások iránti érdeklődésben. Az eredmények alátámasztva a hipotézist, arra utalnak, hogy a diákok a leggyakrabban bábszínházba, majd hangversenyre, végül színházba járnak. [\[11\]](#)

13. A hangverseny-látogatók kiugró többsége – 84 százaléka - az iskola szervezésében vesz részt ezeken az eseményeken, 14 százalékat a szülei, és 1-1 százalékat a nagyszülei, vagy más ismerőse, rokona kíséri el a hangversenyre. Így a kérdőív alátámasztja, hogy az iskolának jelentős a szerepe a diákok kulturális érdeklődése formálásában.

14. Az értékelés nem hozott jelentős változást az eredményt tekintve, a hangverseny látogatáshoz hasonló a tendencia, iskolai szervezésben látogatják a bábszínházi előadásokat. Az előző értékeléséhez képest a szülők szerepe kis mértékben nőtt (4 százalék), a rokonok, ismerősök szerepe pedig 6 százalékkal változott pozitív irányba. Ennek az a magyarázata lehet, hogy a bábszínház hétfőgenként, szombaton és vasárnap délelőtt is rendez előadást, amikor célközönségként a

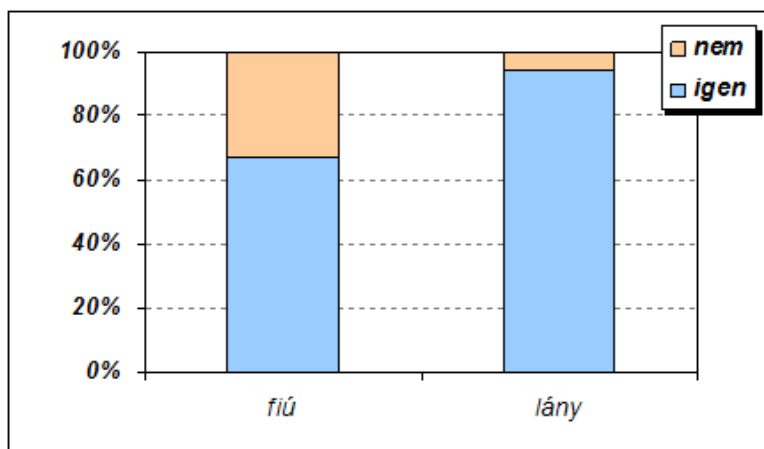
családokra számítanak.

15. Leggyakrabban az iskolával járnak a gyermekek színházba (46 százalék), majd a szülőkkel (45 százalék), végül rokonokkal, ismerősökkel (5 százalék), illetve nagyszülőkkel (4 százalék). Megállapíthatjuk, hogy a szülők szerepe növekedett a színház-látogatás esetében a hangversenyhez, illetve bábszínházhoz képest.

16. A kérdőív következő szakaszában ismét nagyon lényeges kérdések következnek, a következő pontok az éneklés, zenehallgatás téma köré csoportosulnak.

A feldolgozás során megállapíthatjuk, hogy a gyermekek többsége ebben a korban szeret énekelni. A megkérdezettek 84 %-a adta ezt a választ, ez 123 főt jelent. Negatív választ csak 16 %, 23 fő adott. Ebből szinte egyenes arányban következik, hogy az énekóra megközelítően ugyanilyen arányban kapott pozitív és negatív megítélést. A megkérdezettek 86 %-a válaszolt igennel arra, hogy szereti ezt a tantárgyat. Tehát az eredmények ismeretében megállapíthatjuk, hogy aki nem szeret énekelni, az nem biztos, hogy az énekórát sem szereti.

A hipotézis igaznak bizonyult, a lányok közül jelentősen többen mondták (95 százalék), hogy szeretnek énekelni, mint a fiúk közül (67 százalék). Megállapíthatjuk, hogy az összes megkérdezett, 91 lány közül, csak 5 válaszolt a kérdésre nemmel, ami kimagaslóan jó eredménynek számít. (4. ábra)

ABRA

4.

A fiúk kisebb lelkesedésének okát szintén életkori sajátosságokban kereshetjük, hiszen tapasztalataink alapján a fiúk ebben a korszakban gátlásosabbak és az éneklést a lányos dolgok közé sorolják. [\[12\]](#)

Ha azt nézzük, hogy hogyan alakul a zenével kapcsolatos szabadidős tevékenység a fiúk és a lányok esetében, akkor viszont azt láthatjuk, hogy a fiúk esetében többször találkozunk zenével kapcsolatos szabadidős tevékenységgel (77 százalék), mint lányok esetében (45 százalék). [\[13\]](#)

17. Kevésbé mutat jó képet a zenehallgatás kérdése. A megkérdezettek 49 %-a ritkán hallgat csak zenét az óra keretein belül. Hozzá tartozik az igazsághoz, az egyik felmérést végző tanítónő története. A kérdőív kitöltése után kíváncsian átfutotta a válaszokat és megdöbbenve tapasztalta, hogy a gyermekek a zenehallgatásra azt jelölték meg, hogy csak ritkán hallgatnak zenét az óra kereti között. Amikor később beszélgetett diákjaival akkor derült ki, hogy szerintük a zenehallgatás fogalma csak az élőzenei előadást takarja, vagy amikor meghívott vendég játszik hangszeren az iskolai órán, de a lemezzel hangzó anyag nem. Természetesen a tanítónő nem változtatta meg az eredményeket, így ennek ismeretében ezt a pontot fenntartással kell kezelnünk.

A gyermekek 37 %-a mondja azt, hogy gyakran hangzik fel zene az énekórán, viszont 14 % - ami pont egy osztálynyi 20 főt takar – egyáltalán nem hallgat zenét az órán.

Igen magas lett a pozitív válasz arra a kérdésre, hogy szereti-e a válaszadó, ha zenét hallgatnak az órán. 95 % igennel és csak 5 % válaszolt nemmel.

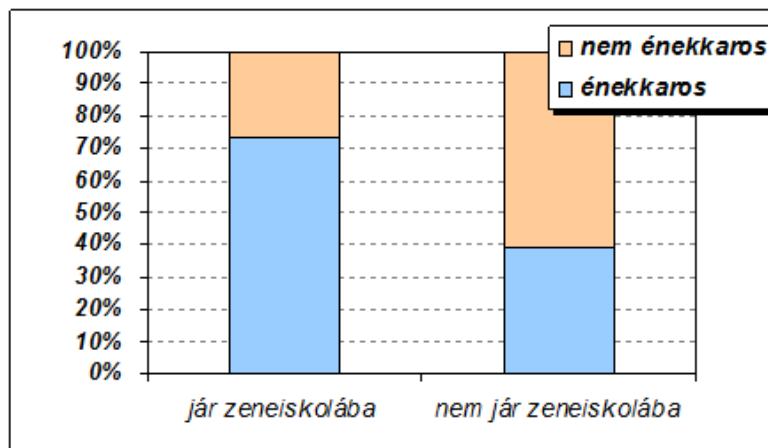
Megállapíthatjuk, hogy a zenei tagozatos iskolákban gyakrabban hallgatnak zenét énekórákon, mivel a válaszadók 49 százaléka jelölte meg ezt az első kategóriát, 50 százaléka a ritkán kategóriát, és a zenetagozatosok közül csak a megkérdezettek 1 százaléka válaszolta, hogy nem szoktak zenét hallgatni. Érdekes lenne kideríteni, hogy ez az egy százalék miért marad le a zenehallgatásról, de ennek a felmérésnek ez most nem témája.

Érdekes megvizsgálni azt az adatot is, hogy a nem zenei tagozatos iskolások 28 százaléka válaszolt úgy, hogy egyáltalán nem szoktak az órán zenét hallgatni. Ez az érték a fentebb már említett

magyarázat miatt nem a teljes valóságot mutatja. [14]

18. A 16. kérdés kiértékelése ismeretében nem meglepő az eredmény, hogy a lányok több mint kétszerese (67 százaléka) énekel énekkarban, míg a fiúk legnagyobb része (68 százaléka) nem vesz részt ilyen típusú tevékenységben. [15]

19. A zeneiskolások 46 százaléka tagja énekkarnak is, míg a nem zeneiskolás tanulóknak csak 33 százaléka énekel kórusban. Az összefüggés pontosan kimutatható a zeneiskola és az énekkar látogatása között. (5. ábra)

ABRA

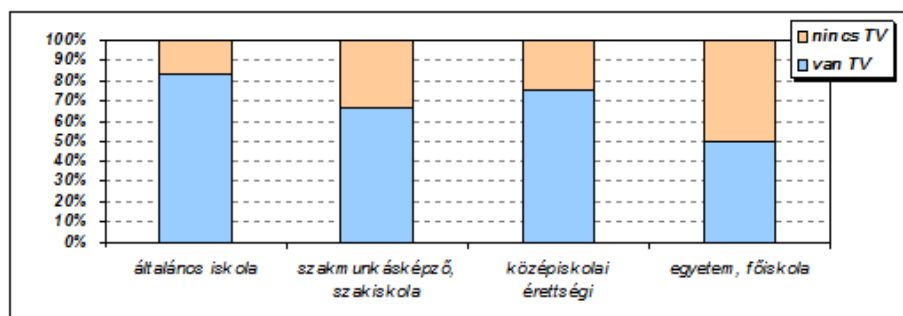
5.

20. A zeneiskolások nagyon kis része, 5 százaléka játszik csak zenekarban. A felmérés alapján a jelenlegi állapotban nem mutatható ki összefüggés a zenekari tagság és a zenei tanulmányok között, mert mind a zeneiskolások, mind a nem zeneiskolások legnagyobb része nem szerepel zenekarban. A zenekari tagságnak előfeltétele a hangszeres képzés, így csak aki zenekari hangszeren már stabilan játszik, az vehet részt a zenekar munkájában. A gyermekek többsége még kevés ideje tanul zenét ahhoz, hogy képességeit a zenekarban is tudja kamatoztatni. Egy későbbi felmérés a válaszadók körében valószínűleg már más képet mutatna.

Másrészt a tanult hangszerek eloszlásánál láttuk, hogy a legnépszerűbb hangszer a zongora, ami nem számít zenekari hangszernek, így ezeknek a tanulóknak nincs is lehetőségük a zenekari munkára.

21. A közösségben aktívan végzett tevékenységre a gyermekek 53 % -a jelezte, hogy énekel kórusban, de közülük csak 8 fő, azaz 6 % játszik zenekarban. Átfedés van, viszont minimális (8 százaléka), így nem állíthatjuk egyértelműen azt, hogy aki énekkarba jár, az zenekarban is szerepel és fordítva. Az énekkarosok 71 százaléka nem zenekari tag és a zenekarban játszó gyermekek 66 százaléka nem énekkari tag. Ezen számok ismeretében megállapíthatjuk, hogy a hipotézis alapfeltételezése igaznak bizonyult, [16] az énekkar és a zenekar között hipotézisünk szerint nincs átfedés, mert a szabadidőt nem csak zenei foglalkozásokkal töltik a gyermekek.

22. Feltételeztük, hogy a magasabb végzettségű szülő fizetése magasabb kategóriába tartozik, mint az alacsonyabb végzettséggel rendelkezőnek, így technikai eszközeik fejlettebbek, és várhatóan hamarabb vesz külön televíziót gyermekének is. Bár úgy tűnik, hogy a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező apa esetében a gyermekek többségének van saját televíziója, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkező apa esetében csupán a gyermekek felének, az adatok nem támasztják alá egyértelműen az összefüggés meglétét. [17] Az anya esetében ugyanaz mondható el, mint az apa esetében. [18] (6. ábra)

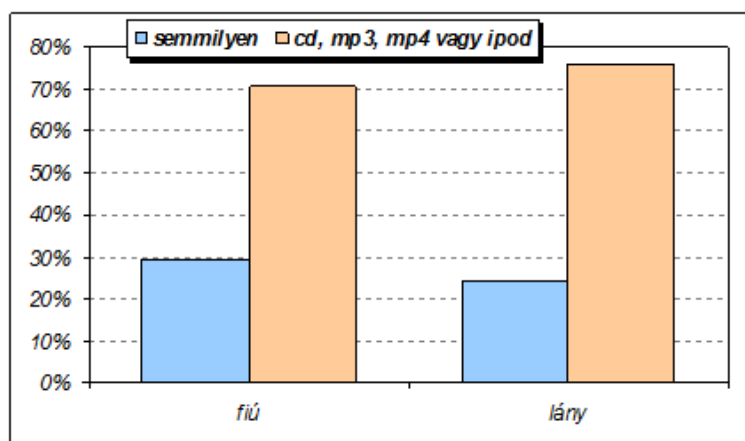

6. ábra

23. A vizsgálatok alapján megállapíthatjuk, hogy sem az apa, sem az anya iskolai végzettsége nem mutat összefüggést azzal, hogy a válaszadónak van-e saját cd-, mp3-, vagy mp4 lejátszója, vagy iPod-ja. [19]

24. Az adatok alapján nem mondhatjuk, hogy akár a fiúknak, akár a lányoknak több zenelejátszó eszközük lenne. A kérdőívre válaszolók körében a fiúk 29 százalékanak, míg a lányok 24 százalékanak nincsen semmilyen saját tulajdonú zenelejátszó eszköze.

[20]
(6. ábra)

25. A kérdőív összeállításánál kerestük a választ, vajon kevesebben hallgatnak-e 6trádiót az utóbbi idők technikai fejlődése, valamint a világháló széleskörű elterjedése miatt. Az értékelés során kiderült, összességében a megkérdezettek igen nagy gyakorisággal hallgatnak rádiót. A megkérdezettek 62 százaléka válaszolta azt, hogy gyakran, 31 százaléka ritkán, és csupán 7 százaléka az, aki egyáltalán nem hallgat otthon rádiót.

26. Hipotézis: A televízió, mint a szabadidő eltöltésének kiemelkedő eszköze a gyermekek érdeklődését jelentős mértékben leköti. Ahol a gyermeknek nem kell mással osztoznia, saját televízióval rendelkezik, valószínűleg felügyelet nélkül használja, így ő dönti el milyen műsort néz meg és mikor. A képi megjelenítés komplexitása miatt ebben az esetben háttérbe szorul a csak hangot adó rádió élvezete.

Ismét fontos kérdéscsoporthoz érkeztünk: A média befolyása a gyermekekre és a szabadon választott zenehallgatás lehetőségei. A válaszadók 63 %-a nyilatkozott úgy, hogy van televízió a saját szobájában. Ebből azt lehet feltételezni, hogy 94 gyermek szülői felügyelet és irányítás nélkül azt a csatornát nézi, amelyiket akarja és akkor, amikor kedve van.

Ennek az eredménynek függvényében meglepő, hogy saját zenelejátszó eszközzel kevesebben rendelkeznek, mint saját televízióval. CD lejátszó 57 százaléknak, mp3 lejátszója 45 százaléknak, mp4 17 százaléknak, iPod 7 százaléknak van a tulajdonában. Megállapíthatjuk, hogy a zenelejátszó eszközök értékével fordítottan arányos a tulajdonosok száma.

A felmérés nem támasztotta alá a hipotézist, mivel nem mutatható ki összefüggés a saját televízió és a rádióhallgatás gyakorisága között. [21]

27. Vizsgáltuk azt is, hogy aki saját tulajdonú zenelejátszó eszközzel rendelkezik kevesebbet hallgat rádiót, mert a vegyes kínálat helyett önmön ízlése szerint válogatja össze lejátszójára a zeneszámokat. A kiértékelés során megállapítottuk, hogy nincs összefüggés a zenelejátszó, valamint a rádióhallgatás gyakorisága között. Tehát a rádióhallgatás gyakorisága ugyanúgy alakul azoknál,

akiknek nincs zenelejátszó eszközük, mint azoknál, akiknek van. [22]

28. Az összes megkérdezett 80 %-a szokott otthon zenét hallgatni, 2 % egyáltalán nem, 18 % ritkán. Ez az arány akkor is jónak tűnik, ha tudjuk, hogy ez nem a klasszikus zenére vonatkozik.

A vizsgálat nem támasztotta alá azt a hipotézist, hogy az iskolában szakszerűen előkészített zenehallgatási anyag kedvet csinál az élőzenei bemutató látogatására, így akik gyakrabban hallgatnak zenét az iskolában, gyakrabban vesznek részt hangversenyen is. Ugyanolyan gyakran járnak koncertre azok, akik ritkán, vagy sosem hallgatnak az iskolában zenét, mint azok, akik gyakran hallgatnak. Az iskolai zenehallgatásnak valószínűleg a későbbiek során lesz hatása, de ez a megállapítás már egy

másik vizsgálat hipotézisei közé tartozik. [23] A kérdőív válaszaiból az tűnik ki, hogy aki saját televízióval rendelkezik, nem válik a műsorfolyam „rabjává”, így nem marad kevesebb ideje kulturális események látogatására. Közel ugyanolyan arányban járnak színházba, bábszínházba, vagy hangversenyre azok, akiknek van saját televíziója, mint azok, akiknek nincs.

29. Ebben az életkorban nemtől függetlenül jelentős szerepe van a kortársaknak, így hipotézisünk szerint mind a fiúknak, mind a lányoknak van barátjuk. A 8-10 éves korra jellemzően szinte mindenkinek van barátja, 9 %, azaz 14 fő válaszolta azt, hogy nincs olyan kortársa, akivel mindent meg tud beszélni. Úgy tűnik, hogy a lányok könnyebben barátkoznak, és barátjukkal bizalmasabbak, mivel a megkérdezett lányok 98 százaléka válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy van-e olyan barátja, akivel bármit megbeszélne. fiúknál ez az arány csak 79 százalékos, ami azt jelzi, hogy a fiúk több mint ötödének, 21 százaléknak nincs bizalmas barátja. [24]

30. Feltételeztük, hogy az iskolai zenehallgatás jótékony hatással van a szabadidős zenehallgatásra, így a kínálat alaposabb ismeretével hamarabb választanak ki az egyéni ízlésüknek tetsző kedvenc zeneszámot. A kiértékelés során a hobbik között akkor tüntettük fel a zenét, ha a szabadidős tevékenységek között akadt zenével kapcsolatos elfoglaltság. Ennek eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy a megkérdezettek 58 % -a jelölt meg hobbiként zenével, vagy zenéléssel kapcsolatos elfoglaltságot. Az értékelés során kiderült, hogy a szabadidős tevékenység nagy részében a gyermekek a számítógép előtt ülnek, idejük jelentős részét a digitális játékok, programok foglalják le. Megállapíthatjuk, hogy a gyermekek többségének van kedvenc zeneszáma, de nincs összefüggés az iskolai zenehallgatás gyakorisága és a kedvenc zeneszám megléte között, mivel azok, akik ritkán hallgatnak zenét az iskolában, annak a csoportnak az 52 százaléka válaszolta azt, hogy van kedvenc zeneszáma. [25]

31. Az ismert életkori sajátosságok, valamint a média befolyása miatt ebben a korosztályban várhatóan a könnyűzene szeretete dominál. Ezt a statisztikailag nehezen mérhető kérdést két oldalról közelítettük meg. Különválasztottuk, hogy ki az, aki elsőként említ komolyzenei művet és ki az, aki említ ugyan, de a könnyűzenét helyezi első sorba. Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a megkérdezett gyermekek csupán 6 százaléka említ kedvenc zeneszámaik között elsősorban komolyzenét, míg a válaszadók 7 százaléka említ egyáltalán komolyzenét kedvenc zeneszámaik között, addig könnyűzenét körülbelül 96 százalékuk nevez meg.

32. Az előző feltételezést látszik alátámasztani az is, hogy a következő kérdésre, amely eldönteni hivatott, hogy a komoly-, vagy a könnyűzenét kedveli-e jobban a válaszadó 94 % a könnyebbik műfajt jelölte meg. A megkérdezettek 77 %-ának van kedvenc zeneszáma. Kedvenceik között a musicalek mellett többen megemlézték a népzenei, népdalokat, sőt az ír népzenei is.

34. A gyermekek körülbelül 42 százaléka említ szabadidős tevékenységei között zenével kapcsolatos tevékenységet (például zenehallgatás, éneklés, gyakorlás hangszereken). A többi szabadidős tevékenység közül kiemelkedően sokszor jelenik meg a sportolás különböző formái mellett a számítógép és a számítógépes játékok.

Összegzés

A kérdőív kiértékelésével megállapíthatjuk, hogy a gyermekek nagyobb részt tagozattól függetlenül iskolai szervezésben vesznek részt a hangversenyeken és más kulturális rendezvényeken. A felmérés vizsgálata alapján az derült ki, hogy a tanulók már több alkalommal is részt vettek koncerten, ahol a zene kötötte le figyelmüket. Komolyzenei műveltségük igen jónak ítélnélhető, de meg kell jegyeznünk, hogy ismereteik folyamatos bővítésre szorulnak.

A szülők szerepe ebben az életkorban a szabadidő eltöltése szempontjából háttérbe szorul, korábbi tanulmányaik nem befolyásolják jelentősen gyermekeik kulturális érdeklődését, ebből a megállapításból kivételt képez a zeneiskolai oktatás. Bebizonyosodott, hogy az általános iskolán kívüli zenei tanulás hatékonyságában a zeneiskolának jelentős szerepe van. A zeneiskolások nagyságrendekkel képzetesebbek zenei területen társaiknál. Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy az

alsó fokú tanórán kívüli zenei képzés intézményrendszere jól működik.

Dolgozatunk szempontjából úgy gondolom, hogy több kiemelkedően jó eredmény is született. Ennek ismeretében azt hiszem, lehet a jövő elé kicsit bizakodva tekinteni, mert aktívan végzett zenei nevelési módszerek hatására az érdeklődés irányított kialakulásával remélhetőleg sikeresen nevelünk új közönséget a klasszikus zenének.

A sokszor sokféleképpen feltett kérdésre, amely szerint érdemes-e ennyi energiát fektetni az ifjúság zenei nevelésére, úgy gondolom az eredmény biztató választ adhat.

Természetesen tisztában vagyunk vele, hogy a felmérést olyan nagyvárosi iskolák tanulói töltötték ki, akiknek lehetőségük van iskolán kívüli tevékenységeik között intézményes, vagy alkalmi formában zenével foglalkozni. Nem véletlenül éljük meg nagy sikerként, ha egy-egy kisebb települést is sikerül bevonnunk ifjúsági hangversenyünk közönségének körébe.

Ezúton szeretném köszönetemet kifejezni Garami Erikának, az Országos Köznevelési Intézet munkatársának a kérdőív összeállításában nyújtott segítségével, Kurucz Győzőnek a kérdőívvel nyert adatok statisztikai elemzésében nyújtott segítségével, Deli Gabriellának, Janeczne Galambos Editnek, Radnainé Filep Ildikónak, Veress Gabriellának és Virágh Annának, valamint diákjaiknak, akik segítették dolgozatom létrejöttét a kérdőívek kitöltésével.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Avedikian Viktória: „A zene mint az egyensúly és tolerancia forrása” In: *Új Pedagógiai Szemle* Kiadja az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2009/7
- Bácskai Erika - Manchin Róbert - Sági Mária - Vitányi Iván: *Ének-zenei iskolába jártak*. Budapest, Zeneműkiadó, 1972
- Barkóczi Ilona – Pléh Csaba: *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata* kiadta a Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet megbízásából a Bács megyei Lapkiadó Vállalat, 1978
- Bartók Béla: „A gépzene” Előadás a Zeneakadémián 1937, In: Bartók Béla *Válogatott írásai* szerkesztette: Szöllősy András Budapest: Művelt Nép, 1956
- Batta András: „Megemlékezés Mahler Marcellről” In: *A zenei tehetség gyökerei*, Czeizel Endre és Batta András szerkesztésében. Budapest: Arktisz Kiadó, 1992
- Bernstein, Leonard: *Hangversenyek fiataloknak*. Budapest: Zeneműkiadó, 1974
- Bernstein, Leonard: *A Megválaszolatlan kérdés*. Budapest: Zeneműkiadó, 1979
- Bernstein, Leonard: *A muzsika öröme*. Budapest: Gondolat Kiadó. 1976
- Friss Gábor: „Az iskolán kívüli zenei nevelés kérdéseihez” (II). In: *Parlando. Zenepedagógiai folyóirat* XXVIII. évfolyam 3. szám, 1976/3.
- Hajtman Béla: Bevezetés a matematikai statisztikába pszichológusok számára. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1971
- Havas Miklósné: *Az ifjúsági hangversenyekről* <http://www.parlando.hu/Ifjusagi611.htm>.
- Janurik Márta: *Hogyan viszonyulnak az általános és középiskolás tanulók a zenéhez?* In: *Új Pedagógiai Szemle* 2009/7. Kiadja az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
- Kodály Zoltán: *Visszatekintés* I. kötet. Budapest: Zeneműkiadó, 1974
- Kokas Klára: *Képességfejlesztés zenei neveléssel* Budapest: Zeneműkiadó, 1972
- Laczó Zoltán: „Az ének-zene tanítás célja és feladatai. Zenehallgatás.” In: *Az általános iskolai nevelés és oktatás terve. Tantervi Útmutató. Ének-Zene 1-4. osztály*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1978
- Laczó Zoltán: *Zenehallgatás az általános iskola alsó tagozatában*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1987, III. kiadás
- Losonczy Ágnes: *A zene életének szociológiája. Kinek, mikor, milyen zene kell*. Budapest: Zeneműkiadó 1969
- Menuhin, Yehudi és Curtis W. Davis: *Az ember zenéje*. Budapest: Zeneműkiadó, 1981
- Pallagi Szabó Ferenc: *A tömegkommunikáció hatása a gyermekek zenei kultúrájára* In: *Zene és Közművelődés* Budapesti Művelődési Központ 1982
- Pécsi Géza: *Kulcs a muzsikához* Budapest: Tankönyvkiadó, 1991
- Strém Kálmán: *Vitairat a zenei művelődésről* Budapest: Zeneműkiadó, 1988

*Dr. Váradi Judit: *Hogyan neveljük értő közönséget a komolyzenének*. PhD disszertáció, University of Jyväskylä, 2010. (Kézirat)

$$X^2_{(8)}=49,996 \quad (p<0,001)$$

[2] *Lambda (bábszínházba járás, mint függő változó): 0,152*

$$X^2_{(8)}=37,568 \quad (p<0,001)$$

[3] *Lambda (színházba járás, mint függő változó): -*

$$X^2_{(8)}=9,083 \quad (p=0,335)$$

[4] *Lambda (bábszínházba járás, mint függő változó): 0,03*

$$X^2_{(2)}=11,386 \quad (p<0,05)$$

[5] *Lambda (zeneiskolába járás, mint függő változó): 0,327*

$$X^2_{(2)}=16,482 \quad (p<0,001)$$

[6] $X^2_{(1)}=6,676 \quad (p<0,05)$

[7] $X^2_{(1)}=2,019 \quad (p=0,155)$

[8] $t_{(147)}=2,72 \quad (p<0,001)$

[9] $t_{(147)}=0,42 \quad (p=0,675)$

[10] $X^2_{(2)}=3,611 \quad (p=0,164)$

[11] *Friedman $X^2_{(2)}=65,129 \quad (p<0,001)$*

Wilcoxon $Z=-2,255 \quad (p<0,05) \quad (\text{babszinhas_db-hangverseny_db})$

Wilcoxon $Z=-5,355 \quad (p<0,001) \quad (\text{szinhas_db-hangverseny_db})$

Wilcoxon $Z=-7,352 \quad (p<0,001) \quad (\text{szinhas_db-babszinhas_db})$

[12] $X^2_{(1)}=19,156 \quad (p<0,001)$

[13] $X^2_{(1)}=14,758 \quad (p<0,001)$

[14] $X^2_{(2)}=23,677 \quad (p<0,001)$

[15] $X^2_{(1)}=17,702 \quad (p<0,001)$

[16] $X^2_{(1)}=1,63 \quad (p=0,202)$

[17] $X^2_{(3)}=3,16 \quad (p=0,368)$

[18] $X^2_{(3)}=5,406 \quad (p=0,144)$

[19] *Apa végzettsége – cd $X^2_{(3)}=3,978 \quad (p=0,264)$*

Apa végzettsége – mp3 $X^2_{(3)}=4,036 \quad (p=0,258)$

Apa végzettsége – mp4 $X^2_{(3)}=1,339 \quad (p=0,72)$

Apa végzettsége – iPod $X^2_{(3)}=5,665 \quad (p=0,129)$

Anya végzettsége – cd $X^2_{(3)}=1,775 \quad (p=0,62)$

Anya végzettsége – mp3 $X^2_{(3)}=0,82 \quad (p=0,845)$

Anya végzettsége – mp4 $X^2_{(3)}=0,926 \quad (p=0,819)$

Anya végzettsége – iPod $X^2_{(3)}=7,534 \quad (p=0,057)$

[20] *Cd $X^2_{(1)}=0,008 \quad (p=0,928)$*

mp3 $X^2_{(1)}=0,375 \quad (p=0,54)$

mp4 $X^2_{(1)}=0,08 \quad (p=0,777)$

iPod $X^2_{(1)}=2,074 \quad (p=0,15)$

[21] $X^2_{(2)}=1,267 \quad (p=0,531)$

[22] $X^2_{(2)}=0,283 \quad (p=0,868)$

[23] $X^2_{(4)}=0,994$ ($p=0,911$)

Spearman rho=-0,003 ($p=0,975$)

[24] $X^2_{(1)}=14,548$ ($p<0,001$)

[25] $X^2_{(2)}=2,087$ ($p=0,352$)